

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Ažurirano:
10.07.2020. god.

ODGOVORI NA PITANJA BANAKA U VEZI SA PRIMJENOM

ODLUKE O PRIVREMENIM MJERAMA KOJE BANKA PRIMJENJUJE ZA UBLAŽAVANJE NEGATIVNIH EKONOMSKIH POSLJEDICA UZROKOVANIH VIRUSNIM OBOLJENJEM „COVID-19“ ("Službene novine F BiH", br. 22/20)

Datum odgovora:	5. 4. 2020.
Područje:	Posebne mjere
Tema:	Tretiranje garancija s aspekta poduzimanja mjera u cilju olakšanja poslovanja – članak 2. stavak (1) točka a) Odluke
Broj pitanja:	1
Pitanje banke:	Odluka ne tretira pod mjerama eksplicitno garancije, ali stava smo da bi se ovaj dio mogao „podvući“ pod „druge mjere koje banka poduzima u cilju olakšanja servisiranja kreditnih obveza klijenta i uspostave održivog poslovanja klijenta“. Pa bismo provjerili i s vama da li garancijske poslove obuhvatiti pod posebnim mjerama? Zbog prevencija protesta i sl.
Odgovor FBA:	Ukoliko klijent svoju obvezu prema korisniku garancije nije u mogućnosti privremeno ispuniti zbog okolnosti uzrokovanih pojavom COVID-19, banka može klijentu prolongirati rok garancije u sklopu posebnih mjera ili izvan toga. Za prolongiranje garancije potrebna je i suglasnost korisnika garancije. Banka ne može samo na zahtjev klijenta, nalogodavca, izvršiti produženje garancije. Banka eventualno kao olakšicu može omogućiti produženje važenja roka garancije, odnosno da sve anekse za vrijeme privremene situacije radi bez naknada za obradu. Kao jedna od posebnih mjera predviđena je i mogućnost odobravanja dodatnog iznosa izloženosti za potrebe prevladavanja trenutnih poteškoća s likvidnošću klijenta, koja se može koristiti kao preventiva protestu garancija. Sve prethodno navedeno se radi na temelju analize banke i pripremanju adekvatnog modela za klijenta.

Tema:	Postupanje s nenamjenskim i zamjenskim kreditima - članak 2. stavak (1) točka b) Odluke
Broj pitanja:	2
Pitanje banke:	Je li dopušteno odobravanje posebnih mjera klijentima kojima su već po nenamjenskim ili zamjenskim kreditima odobreni maksimalni iznosi (50.000 KM) ili rok (10 godina)? Odobravanjem neke od posebnih mjera možemo doći u situaciju prekoračenja ograničenja definiranih člankom 3. Odluke o uključivanju posebnih uvjeta za ugovaranje dugoročnih nenamjenskih i zamjenskih kredita fizičkim osobama u sustav upravljanja rizicima u banci.
Odgovor FBA:	Za klijente banke iz članka 2. stavka (1) točka b) Odluke koje imaju odobrene namjenske i zamjenske kredite, banke također mogu odobravati posebne mjere iz Odluke, s tim što ne mogu odobriti mjere iz članka 3. stavka (1) točka (e) Odluke. Banka može produžiti rok otplate kredita samo u razumnoj mjeri i ukoliko ne postoji druga mogućnost da se klijentu odobri olakšica kako bi u narednom razdoblju mogao uredno izmirivati obveze prema Banci.
Tema:	Produženje krajnjeg roka za otplatu - članak 3. stavak (1) točka c) Odluke
Broj pitanja:	3
Pitanje banke:	U članku 3. stavku 1) c) se navodi da banka može produžiti krajnji rok za otplatu kredita koji se otplaćuje anuitetno, međutim nije navedeno koji je to rok. Je li bankama ostavljeno da odrede rok ili je to maksimalno 6 mjeseci kako je definirano za druge privremene mjere - prolongaciju revolving kredita, grace razdoblje i moratorij?
Odgovor FBA:	Člankom 3. stavak (1) točka c) Odluke nije utvrđen krajnji rok za koji banke mogu produžiti kredite koji se otplaćuju anuitetno. Stoga banke same utvrđuju navedeni rok na temelju analize kreditnog rizika, imajući u vidu da odobrene mjere omoguće u narednom razdoblju uredno izmirenje kreditnih obveza prema banci, sukladno stavku (4) istoga članka Odluke.
Tema:	Produženje roka dospijeca – članak 3. stavak (1) točka d) Odluke
Broj pitanja:	4
Pitanje banke:	Je li ostavljeno bankama da odrede rok dospijeca prilikom odobrenja posebne mjere odobravanja nove izloženosti, budući da Odlukom nisu postavljena ograničenja za ovaj dio?
Odgovor FBA:	Banka, na temelju izvršene kreditne analize, samostalno određuje rok dospijeca novih izloženosti u okviru primjerenog modela za klijenta, vodeći računa o načelima iz Odluke da omoguće klijentima prevladavanje poteškoća s kojima se suočavaju, uspostave održivi model poslovanja i uredno izmiruju kreditne obveze prema banci.

	Namjera posebne mjere odobravanja dodatnog iznosa izloženosti za potrebe prevladavanja trenutnih poteškoća s likvidnošću bi trebala biti za kratkoročne proizvode u cilju prevladavanja tekućih problema.
Tema:	Obveza banke na produženje roka dospijeca kredita s jednokratnim dospijecom – članak 3. stavak (1) točka d) Odluke
Broj pitanja:	5
Pitanje banke:	Člankom 3. stavak (1) točka d) predviđena je mogućnost produženja roka dospijeca kredita s jednokratnim dospijecom, uključujući i revolving kredite i prekoračenja po transakcijskim računima na razdoblje od najduže 6 mjeseci, pri čemu bi klijenti tijekom tog razdoblja mogli koristiti i dio izloženosti koji je bio neiskorišten na dan modifikacije. Podrazumijeva li to da se i klijentima za koje postoji informacija da su ostali bez posla i sl. ostavlja mogućnost korištenja neiskorištenog dijela izloženosti? Je li banka obavezna na to?
Odgovor FBA:	U članku 3. stavku (1) Odluke definirane su posebne mjere koje banka može odobriti klijentima čija je kreditna sposobnost pogoršana kao posljedica negativnog utjecaja pandemije virusnog oboljenja Covid-19, što znači da Banka kao jednu od olakšica za klijente može predvidjeti korištenje neiskorištenog dijela izloženosti, ali nije u obvezi to i učiniti. Smisao Odluke je davanje olakšica klijentima koji su direktno ili indirektno pogođeni negativnim efektima izvanrednog stanja i ublažavanje negativnih posljedica, te je banka dužna klijentu odobriti jednu ili kombinaciju mjera s ciljem prevladavanja poteškoća s kojima se suočava i olakšavanja da u narednom razdoblju uredno izmiruje svoje obveze prema banci. Ukoliko banka posjeduje informaciju da je klijent ostao bez posla kao posljedica Covid-19 treba mu ponuditi modalitet koji je najprimjereniji tome.
Tema:	Produženje više kredita s jednokratnim dospijecom – članak 3. stavak (1) točka d) Odluke
Broj pitanja:	6
Pitanje banke:	Kako banka treba postupiti u vezi s dospijecima kratkoročnih revolving kredita i kredita s jednokratnim dospijecom, ako u jednom mjesecu dospije više partija čiji se rok dospijeca produži na maksimalno 6 mjeseci? To može dovesti do velikog broja slučaja gdje klijenti nakon proteka moratorija neće moći generirati taj iznos sredstava.
Odgovor FBA:	Za određeni broj klijenata koji imaju velikih broj revolving partija, vjerojatno primjeren modalitet neće biti produženje rokova na način utvrđen u članku 3. stavku (1) točka d), odnosno banka će morati na temelju pojedinačne kreditne analize definirati drugi primjereniji modalitet koji će imati i drugačiju ročnu strukturu otplate kratkoročnih kreditnih obveza.
Tema:	Utvrđivanje kamatne stope u slučaju dodatnog odobrenja kredita – članak 3. stavak (1) točka e) i članak 6. stavci (2) i (3) Odluke
Broj pitanja:	7

Pitanje banke:	Članak 3. stavak 1 definira posebne mjere, pri čemu je stavkom 1e) navedena mogućnost odobravanja dodatnog iznosa izloženosti za potrebe prevladavanja trenutnih poteškoća klijenta s likvidnošću. S druge strane, članak 6 stavci 2 i 3 kažu da u okviru primjene posebnih mjera, kamatna stopa za modificirane izloženosti ne može biti veća nego što je bila definirana postojećim ugovorom, te da prilikom ugovaranja posebnih mjera banka ne može naplaćivati dodatne naknade za izvršene usluge, odnosno naknade povezane s modifikacijom izloženosti. Možete li nam pojasniti na koju se kamatnu stopu referiramo u slučaju dodatnog iznosa izloženosti, budući da se može desiti da se odobrava pod potpuno novim plasmanom. Dodatno, da li banka može odobriti izloženost uz određenu naknadu, ili je naknada zabranjena s obzirom da i navedena mjera spada u „posebne mjere“?
Odgovor FBA:	Na modifikaciju izloženosti koja podrazumijeva i odobravanje dodatnog iznosa izloženosti se primjenjuju odredbe članka 6. st. (2) i (3) Odluke, što znači da banka za novu izloženost ne može naplaćivati naknadu za odobravanje niti kamatna stopa može biti viša nego što je bila definirana postojećim (prethodnim) ugovorom. Kada se više izloženosti mijenja jednom izloženošću, kamatna stopa na novu izloženost ne može biti viša od ponderiranog prosjeka kamatnih stopa prethodnih izloženosti. Pri donošenju odluke o visini kamatne stope, Banka se mora voditi ključnim načelom iz Odluke, a to je da se klijentima pogođenim negativnim efektima Covid-19 olakša otplata i uredno izmirenje kreditnih obveza.
Tema:	Produženje roka dospijeca - članak 3. stavak (1) točka d). Odluke
Broj pitanja:	8
Pitanje banke:	Da li se produženje roka dospijeca definirano navedenom odredbom odnosi i na kredite po karticama i garancijama?
Odgovor FBA:	Navedenom odredbom Odluke obuhvaćeni su i krediti po kreditnim karticama. Kod dokumentarnih poslova za produženje roka potrebna je suglasnost korisnika garancije i Banka ne može samo na zahtjev klijenta, nalogodavca, izvršiti produženje garancije. Ukoliko banka prolongira rok garancije u sklopu posebnih mjera, ne bi trebala stvarati nove troškove za klijenta.
Tema:	Neovisna procjena kreditnog rizika - članak 3. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	9
Pitanje banke:	Da li se obveza izrade neovisne procjene kreditnog rizika obvezno radi na razini pojedinačnog klijenta, minimalno u skladu s definiranim regulatornim limitima, čak i ako klijentu ne odobravamo dodatna sredstva nego se radi moratorij ili drugoj posebnoj mjeri? Ukoliko je neophodno, može li se mišljenje raditi na temelju analize rizika portfelja/segmenta/podsegmenta, a ne za svaki pojedinačni slučaj jer bi pojedinačno značajno usporilo i otežalo proces realizacije?

Odgovor FBA:	Banka treba osigurati analizu na temelju raspoloživih informacija i podataka, odnosno, ukoliko nije moguće prikupiti svu dokumentaciju propisanu internim aktima banke koju zahtijeva u uobičajenim uvjetima, dopuštena su odstupanja. Analiza se može raditi i na razini portfelja i predložiti set posebnih mjera svim klijentima iz odgovarajuće homogene grupe (npr. za turizam, ugostiteljstvo, hotelijerstvo i slično).
Tema:	Klijenti kojima se ne mogu odobravati posebne mjere – članak 3. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	10
Pitanje banke:	Na koji način i prema kojim kriterijima banka identificira klijente koji su pogođeni pandemijom u smislu navedene odredbe, odnosno na koji način će se odrediti klijenti za koje nisu nastale promjene u njihovoj platežnoj sposobnosti? Odredba članka 3. stavka 5. Odluke, otvara određene nedoumice od kojih izdvajamo: Znači li predmetna odredba da se klijentima koji imaju redovna primanja ne može odobriti neka od posebnih mjera? Kakav tretman imaju pravne osobe čija su se primanja tijekom krizne situacije umanjila za npr. 10%? Može li se potreba za primjenom mjera opravdati, na primjer, povećanjem cijena roba i usluga koje koriste u redovnom procesu rada? Slična pitanja su primjenljiva i na fizičke osobe i primanja u kućanstvu – npr. klijent ima ista primanja, ali sada mora izdržavati nekog od članova obitelji koji je ostao bez posla (bilo da se radi o sudužniku ili ne); klijent u prvom mjesecu ima redovno primanje, ali je kod poslodavca najavljeno da će se primanja umanjiti za naredne mjeseci ili ih neće biti, iz kojeg razloga traži moratorij kako bi imao dovoljno novca za osnovne potrebe u narednom mjesecu i slično. Kako postupati u slučajevima kada je došlo do pogoršanja financijske sposobnosti klijenta uslijed efekata „COVID-19“, ali financijska pozicija klijenta i dalje ukazuje na mogućnost redovne otplate obveza? Kako postupati s klijentima kod kojih će se posljedice „COVID-19“ osjetiti s nekoliko mjeseci zakašnjenja (npr. može se desiti da klijent trenutno uredno izmiruje svoje kreditne obveze, a posljedice „COVID-19“ se počnu osjećati par mjeseci nakon prestanka važenja izvanredne situacije)?
Odgovor FBA:	U slučaju fizičkih osoba, svakako treba uzeti u obzir je li došlo do smanjenja primanja kućanstva bez obzira da li su ili ne klijentu banke smanjeni prihodi, te shodno tome omogućiti korištenje posebnih mjera. Kod fizičkih osoba, u slučaju da je jedan član kućanstva ostao bez posla, koji nije korisnik kredita, te su ukupni prihodi kućanstva smanjeni, što utječe na uredno servisiranje kreditnih obveza, banka u navedenom slučaju treba odobriti neku od posebnih mjera koja će klijentu omogućiti uredno servisiranje obveza. U slučaju pravnih osoba, banka treba izvršiti analizu i odobriti posebne mjere ukoliko utvrdi da je došlo do pogoršanja kreditne sposobnosti klijenta, što utječe na njegovu mogućnost da uredno izmiruje obveze prema banci (npr. smanjenje prihoda, povećanje cijena robe i usluga koje koriste u redovnom procesu rada i slično).

	Odlukom je predviđeno da, ukoliko klijent nije trenutno u poteškoćama, ali naknadno bude, banka može odobriti posebne mjere u razdoblju važenja Odluke. Pravne ili fizičke osobe, kod kojih nije došlo do smanjenja prihoda ili je došlo do smanjenja prihoda, ali isto ne utječe na sposobnost urednog izmirivanja obveza prema banci, ne odobravaju se posebne mjere.
Tema:	Objava informacija o posebnim mjerama na internetskoj stranici banke - članak 3. stavak (6) Odluke
Broj pitanja:	11
Pitanje banke:	Da li se na obvezu objavljivanja informacija o mogućim posebnim mjerama primjenjuje rok od 15 dana iz članka 11. stavka 1. Odluke? /Primjenjuje li se analogno rok od 15 dana iz članka 11. stavka 1. Odluke na obvezu objavljivanja informacija o mogućim posebnim mjerama? Banci je potrebno odgovarajuće vrijeme za definiranje i poduzimanje aktivnosti propisanih Odlukom, a sve kako bi se klijenti informirali davanjem točnih, potpunih i nedvosmislenih informacija u pogledu posebnih mjera i uvjeta korištenja istih.
Odgovor FBA:	U interesu banaka je da što prije objave informacije za svoje klijente, ali taj rok ne smije biti duži od petnaest (15) dana, odnosno od roka u kojem je u skladu s člankom 11. stavkom (1) Odluke dužna Agenciji dostaviti Program posebnih mjera.
Tema:	Zasnivanje založnog prava u slučaju moratorija
Broj pitanja:	12
Pitanje banke:	Shodno Vašem Tumačenju Odluke o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“, broj: 03-3-1124/20 od 30. 3. 2020., točkom 3. dano je mišljenje vezano za neprimjerenost da se u razdoblju trajanja izvanrednih okolnosti zahtijevaju od strane banke dodatni kolaterali od klijenata koji trpe negativne posljedice trenutne situacije. Ovo je jasno s pozicije novih instrumenata osiguranja. Međutim, molimo Vas da date svoje tumačenje/instrukciju vezano za već uspostavljene instrumente osiguranja povrata kreditnih sredstava, a koji se odnosi na već zasnovana založna prava – hipoteke koju je inače u redovnom tijeku odobravanja produženja roka otplate/grace razdoblja, a vezano za kolateralnu zaštićenost banke ili povećanje izloženosti, potrebno zanoviti ponovnim uspostavljanjem založnog prava – hipoteke i to bilo da se radi o zaključenju novog notarski obrađenog ugovora o hipoteci ili notarski obrađenog aneksa postojećem ugovoru o hipoteci. Imajući u vidu da navedeno prouzrokuje dodatne troškove za klijenta, u tom smislu potrebno nam je tumačenje Odluke o privremenim mjerama, te uputu kako banka postupi u slučaju prolongacije roka otplate kredita (kada se mijenja razdoblje otplate) ili se povećava izloženost, s obzirom na troškove za klijenta koji iziskuje ponovno zasnivanje založnog prava – hipoteke kod notara.

Odgovor FBA:	Na inicijativu UBBIH prvobitna formulacija iz članka 6. stavka (1) nacрта Odluke je izmijenjena, te je u konačnoj verziji Odluke dan formulacija na način da modifikacija nužno ne zahtijeva ponovno uspostavljanje založenog prava. U slučaju moratorija iz članka 4. stavka (5) Odluke koji se ne smatra značajnom modifikacijom iz članka 6. stavka (1) Odluke, kao i u slučaju odobravanja posebnih mjera u sklopu modaliteta kada banka prestaje priznavati originalnu stavku financijske aktive i počinje priznavati novu stavku (značajna modifikacija u skladu s člankom 6. Odluke), banka može zadržati postojeći instrument osiguranja, uz uvjet poštivanja drugih propisa kojima je regulirana ova oblast (Zakon o obveznim odnosima, Zakon o stvarnim pravima, Zakon o notarima, Zakon o zemljišnim knjigama, Zakon o izvršnom postupku i dr.), čije tumačenje nije u nadležnosti Agencije. U slučaju odobravanja nove dodatne izloženosti Agencija Banka može uzeti i dodatnu kolateralu. Banka u svom postupanju treba nastojati da u što većoj mjeri izbjegne nametanje dodatnih troškova za klijente koji su već pogođeni negativnim efektima Covid-19.
Tema:	Aneksiranje ugovora pokrivenih hipotekama i zahtijevanje dodatnog kolaterala - članak 3. Odluke
Broj pitanja:	13
Pitanje banke:	Poseban izazov su ugovori i aneksi koje je potrebno odraditi, tretman prolongacije rokova i moratorija gdje imamo dodatno još i ugovore o hipotekama i policama osiguranja, a s obzirom na novonastalu situaciju i dostupnost klijenata, notara i ZK ureda, to je jako teško izvodivo. Kako da banke postupaju u ovim slučajevima? U suprotnom riskiramo „nepokrivenost“ plasmana za razdoblje za koje budemo prolongirali nakon isteka regularnog ugovora. Može li banka u uvjetima „posebne mjere“ - definiranja novog roka otplate zahtijevati nove kolaterale?
Odgovor FBA:	U većini Odlukom predviđenih posebnih mjera (moratorij, „grace“ razdoblje, produženje roka), radi se o već ugovorenim odnosima i kolateralama koji su po njima već zasnovani. Smisao Odluke je davanje olakšica klijentima koji su direktno ili indirektno pogođeni negativnim efektima izvanrednog stanja i ublažavanje negativnih posljedica, a s ciljem uspostavljanja održivog modela poslovanja. Banka ne može zahtijevati ili stvarati nove troškove za klijenta u vezi s poduzimanjem mjera i aktivnosti sukladno Odluci. Stoga smatramo da nije primjereno da Banka u razdoblju trajanja izvanrednih okolnosti zahtijeva dodatne kolaterale od klijenata koji trpe negativne posljedice trenutne situacije. Iznimno, u slučaju da Banka odobrava značajne nove dodatne iznose izloženosti, može, na temelju svoje analize i mogućnosti klijenta, ugovarati i nove kolaterale.
Tema:	Mogućnost odobravanja novih posebnih mjera - članak 3. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	14
Pitanje banke:	Pretpostavimo da banka na zahtjev klijenta odobri moratorij tijekom trajanja izvanredne situacije (sukladno stavku 5. članka 4), a pored toga odmah ili naknadno (a prije isteka

	moratorija) odobri i dodatni modalitet (posebnu mjeru) koji se u tom trenutku i na temelju raspoloživih informacija i procjene čini odgovarajućim, međutim trajanje i efekti krize značajno nadvladaju inicijalna očekivanja definirana u momentu realizacije posebne mjere i bude jasno da će klijentu biti potrebna dodatna podrška odnosno odobravanje dodatne mjere iz ove odluke. Pitanje je može li Banka u tom slučaju na zahtjev klijenta odobriti novi set mjera (odobriti novi odgovarajući modalitet), u okvirima i na temelju iste ove odluke i hoće li se ta izloženost tretirati na isti način kao i prilikom prve modifikacije? U članku 3. stavku 2. je definirano da su mjere iz ove odluke privremene, ali nije preciziran vremenski rok u kojem se mogu primjenjivati. Na temelju same odluke tumačimo da se nakon odobrene jedne mjere može u nekom roku (koji još nije definiran) naknadno odobriti i neka druga mjera ili kombinacija mjera iz članka 3. stavka 1. (uz poštovanje ograničenja trajanja moratorija na maksimalno 6 mjeseci) dok god je ova odluka na snazi. Tumačimo da će se prilikom odobravanja ove druge mjere ova izloženost tretirati na isti način tri mjeseca od datuma stupanja na snagu ove odluke, a nakon toga ponovno kreće brojač dana kašnjenja od svake modifikacije (s tim da kod mjere moratorija naravno nema mogućnosti kašnjenja dok ne istekne moratorij). Molimo za odgovor je li naše tumačenje ispravno ili ne?
Odgovor FBA:	Činjenica je da se efekti trenutno ne mogu procijeniti u potpunosti, te banka može odobriti dodatne posebne mjere tijekom razdoblja u kojem je Odluka na snazi, uz poštovanje ograničenja propisanih Odlukom. Banka može odobriti privremeni moratorij do trajanja stanja “Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine”, te dodatni moratorij do 6 mjeseci, kao i bilo koje druge posebne mjere uvažavajući ograničenja propisana u Odluci.
Područje:	Modalitet
Tema:	Mogućnost odobravanja novih posebnih mjera - članak 4. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	15
Pitanje banke:	Pretpostavimo da banka na zahtjev klijenta odobri moratorij tijekom trajanja izvanredne situacije (u skladu sa stavkom 5. članak 4), a pored toga odmah ili naknadno (a prije isteka moratorija) odobri i dodatni modalitet (posebnu mjeru) koji se u tom trenutku i na temelju raspoloživih informacija i procjene čini odgovarajućim, međutim trajanje i efekti krize značajno nadvladaju inicijalna očekivanja definirana u momentu realizacije posebne mjere i bude jasno da će klijentu biti potrebna dodatna podrška odnosno odobravanje dodatne mjere iz ove odluke. Pitanje je može li Banka u tom slučaju na zahtjev klijenta odobriti novi set mjera (odobriti novi odgovarajući modalitet), u okvirima i na temelju iste ove odluke i hoće li se ta izloženost tretirati na isti način kao i prilikom prve modifikacije? U članku 3. stavku 2. je definirano da su mjere iz ove odluke privremene, ali nije preciziran vremenski rok u kojem se mogu primjenjivati. Na temelju same odluke tumačimo da se nakon odobrene jedne mjere može u nekom roku (koji još nije

	definiran) naknadno odobriti i neka druga mjera ili kombinacija mjera iz članka 3. stavka 1. (uz poštovanje ograničenja trajanja moratorija na maksimalno 6 mjeseci) dok god je ova odluka na snazi. Tumačimo da će se prilikom odobravanja ove druge mjere ova izloženost tretirati na isti način tri mjeseca od datuma stupanja na snagu ove odluke, a nakon toga ponovno kreće brojač dana kašnjenja od svake modifikacije (s tim da kod mjere moratorija naravno nema mogućnosti kašnjenja dok ne istekne moratorij). Molimo za odgovor je li naše tumačenje ispravno ili ne?
Odgovor FBA:	Činjenica je da se efekti trenutno ne mogu procijeniti u potpunosti, te banka može odobriti dodatne posebne mjere tijekom razdoblja u kojem je Odluka na snazi, uz poštovanje ograničenja propisanih Odlukom. Banka može odobriti privremeni moratorij do trajanja stanja “Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine”, te dodatni moratorij do 6 mjeseci, kao i bilo koje druge posebne mjere uvažavajući ograničenja propisana u Odluci.
Tema:	Odobrovanje više olakšica u isto vrijeme – članak 5., 6. i 7. Odluke
Broj pitanja:	16
Pitanje banke:	Člankom 4 stavak 5) definirano je da prije definiranja primjerenog modaliteta, banka može klijentu odobriti moratorij s maksimalnim rokom trajanja do ukidanja proglašenja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine“, u cilju pripreme potrebne kreditne analize i utvrđivanja primjerenog modaliteta za klijenta, te da se ovaj moratorij ne smatra značajnom modifikacijom iz članka 6. stavka 1) ove odluke i ne utječe na maksimalno trajanje moratorija iz članka 5. stavka (2) ove odluke. Ukoliko je banka klijentu inicijalno odobrila ovu vrstu moratorija, s rokom do ukidanja izvanrednog stanja, da li može naknadno odobriti i moratorij iz članka 3, stavka 1 a)? Ako da, koji je konačni rok za odobrenje tog moratorija – jesu li to 3 mjeseca, koja se spominju u članku 7 stavku 6) ili se ovaj stav odnosi samo na mogućnost vraćanja na referentni datum 29. 2. 2020.? Kakav je tretman izloženosti po pitanju razine kreditnog rizika ukoliko dođe do situacije da se u više navrata odobrava posebna mjera?
Odgovor FBA:	Banka može odobriti klijentu oba moratorija, i to prvo moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke za vrijeme trajanje stanja „Prirodne i druge nesreće na teritoriju BiH“, a zatim i moratorij iz članka 3. stavka (1) točke a) tj. članka 5. Odluke sa najdužim rokom od 6 mjeseci. Odredbe članka 7. stavka (6) se odnose samo na utvrđivanje referentnog datuma za utvrđivanje razine kreditnog rizika i broja dana kašnjenja za modificiranu izloženost. U trenutku kada banka modificira izloženost zadržava postojeću razinu kreditnog rizika, a dalje raspoređivanje u razine kreditnog rizika će zavisiti od broja dana kašnjenja u materijalno značajnom iznosu, sukladno članku 7. st. (3) – (5) Odluke.
Tema:	Moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	17

Pitanje banke:	Moratorij kao privremena mjera u skladu s člankom 4 stavkom (5):
Odgovor FBA:	Moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke, banka može odobriti klijentu s maksimalnim rokom trajanja do ukidanja proglašenja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine“, u cilju pripreme potrebne kreditne analize i utvrđivanje primjerenog modaliteta za klijenta. Moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke se ne smatra značajnom modifikacijom iz članka 6. stavka (1) Odluke. Moratorij iz članka 4. stavka (5) ne dovodi do pogoršanja kreditne kvalitete izloženosti za vrijeme njegovog trajanja (kreditne obveze miruju).

Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Odobrovanje moratorija za revolving i overdraft kredite - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	17-1
Pitanje banke:	U slučaju odobravanja moratorija iz članka 4. stavka (5) Odluke za revolving i overdraft kredite je li Banka u obvezi produžiti krajnji rok otplate kredita za razdoblje na koje je odobren moratorij?
Odgovor FBA:	Banka će produžiti rok krajnje otplate kredita za razdoblje na koje je odobren moratorij. Međutim, način izmirenja obveza nakon isteka moratorija iz članka 4. stavka (5) Odluke banka može i naknadno dogovoriti s klijentom u okviru modaliteta. To praktično znači da naknadno može biti odobreno produženje roka povrata kredita za vremensko razdoblje trajanja moratorija, kraće ili duže razdoblje od istog, ali je moguće i da pojedinim klijentima neće biti potrebno produženje roka povrata, te stoga neće biti ni ugovoreno. Sve navedeno je u cilju olakšanja otplate obveza klijentu, što podrazumijeva i dogovor s klijentom.
Tema:	Rok za provođenje kreditne analize i utvrđivanje primjerenog modaliteta - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	18
Pitanje banke:	Na koji način se postupa ukoliko se stanje proglašenja prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine ukine prije isteka moratorija odobrenog sukladno članku 4. stavak 5. Odluke? Koji je maksimalan rok za provođenje kreditne analize i utvrđivanje primjerenog modaliteta? Banka ne može predvidjeti točan datum ukidanja stanja izvanredne situacije ili stanja proglašenja prirodne ili druge nesreće.
Odgovor FBA:	Banka može moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke ugovoriti i na kraće razdoblje (npr. 2 ili 3 mjeseca) s mogućnošću produženja u slučaju da stanje "Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine" duže traje. Svrha ovog moratorija je ostaviti dovoljno vremena bankama da na temelju adekvatne kreditne analize pripremi odgovarajući modalitet koji, također, kao jednu od mjera može sadržavati moratorij do 6 mjeseci. Primarna intencija Odluke je da banka ponudi primjeren i zdrav model klijentu koji će podržati uredno izmirenje kreditnih obveza klijenta, dok je svrha moratorija iz

	članka 4. stavka (5) Odluke prevladavanje trenutnog stanja, odnosno prilagođavanje poslovanja nastalim uvjetima, kao i priprema adekvatne kreditne analize na temelju koje se odobrava primjeren modalitet.
Tema:	Privremeni moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	19
Pitanje banke:	Je li dopušteno da banka prije odobravanja primjerenog modaliteta klijentu odobri moratorij s maksimalnim trajanjem do ukidanja stanja izvanredne situacije (čime bismo i krajnji rok otplate kredita, koji je bitan element ugovora, pomjerali sukladno broju mjeseci ovog moratorija, kao što je urađeno po Odluci NBS u Srbiji) a bez prethodnog dobivanja suglasnosti klijenta ili je i za ovaj moratorij obvezna suglasnost klijenta i svih sudionika po kreditu? S obzirom na to da je krajnji rok važenja kredita bitan element prvobitnog ugovora, ukoliko bismo moratorij iz članka 4. stavka 5. Odluke odobrili na npr. 3 mjeseca i za to razdoblje pomjerali krajnji rok trajanja kredita, a bez potpisa aneksa ugovora/ suglasnosti svih sudionika u kreditu, to bi bilo suprotno članku 6. stavku 4. ove Odluke. Potreban nam je odgovor na koji način u skladu s Odlukom realizirati moratorij iz članka 4. stavka 5. Odluke, jer bez prolongacije roka mjesečne obveze klijenta po isteku moratorija mogu značajno rasti.
Odgovor FBA:	Prije odobravanja primjerenog modaliteta klijentu, banka može i samoinicijativno odobriti moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke, bez dobivanja suglasnosti klijenata i ostalih sudionika u kreditu, uz obvezu naknadnog obavješćavanja klijenta u situacijama definiranim člankom 8. stavak (4) Odluke. Krajni rok otplate kredita se pomjera za razdoblje važenja moratorija.
Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Privremeni moratorij prije definiranja odgovarajućeg modaliteta – članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	19-1
Pitanje banke:	Ukoliko Banka primjenjuje privremenu mjeru moratorij iz članka 4. stavka (5) prije donošenja odgovarajućeg modaliteta za klijenta u razdoblju od 29. 2. 2020., i u tom razdoblju Banka (npr. nakon 2 mjeseca) dogovori posebnu mjeru Moratorij iz članka 5. U tom slučaju datum početka posebne mjere Moratorij iz članka 5. počinje od 29. 2. 2020 ili od momenta završetka privremene mjere moratorij iz članka 4. stavka 5 odluke?
Odgovor FBA:	Moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“, banka može odobriti klijentu prije definiranja primjerenog modaliteta, a u cilju pripreme potrebne kreditne analize i utvrđivanja primjerenog modaliteta za klijenta. Nakon utvrđivanja primjerenog modaliteta za klijenta, datum početka privremene mjere iz članka 3. stavka (1) Odluke je datum modifikacije tj. datum odobravanja moratorija iz članka 5. Odluke.

Tema:	Privremeni moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	20
Pitanje banke:	Ako je privremena mjera moratorij kod anuitetnih kredita utvrđena u trajanju od npr. 3 mjeseca, Banka bi zamrznuła dospjeća anuiteta (glavnice i kamate) i dane kašnjenja, te obračun zatezne kamate. Protekom tri mjeseca, Banka bi kreirala otplatni plan na način da potraživanja iz moratorija prenese na posljednji anuitet koji bi u konačnici sadržavao redovan anuitet + 3 anuiteta iz moratorija (balon kredit).
Odgovor FBA:	U dogovoru s klijentima, Banka ugovara otplatu navedenih obveza (dospjela glavnica i kamata prije moratorija, kao i kamata tijekom moratorija), pri čemu se ne može obračunavati kamata na kamatu, vodeći se načelima iz Odluke da taj model bude primjeren za klijenta, da mu je svrha održivost poslovnog modela i uredno izmirenje obveza. Banke trebaju biti dovoljno odgovorne i prvenstveno posmatrati odredbe Odluke sukladno okolnostima, potrebama i ciljevima. U trenutnom izvanrednom stanju, javila se potreba da se maksimalno ublaže negativne ekonomske posljedice u cilju da se klijentima koji su pogođeni negativnim efektima trenutnog stanja omogući jedan zdrav model koji će podržati uredno izmirenje svih obveza i održati stabilnost bankarskog sektora. Vjerojatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obveze linearno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerenije za klijente. Banka treba za razdoblje trajanja moratorija produžiti anuitetni plan u navedenom slučaju za 3 mjeseca, s obzirom da je moratorij odobren na 3 mjeseca, odnosno pomjeriti anuitetni plan za 3 mjeseca (anuiteta).
Tema:	Privremeni moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	21
Pitanje banke:	Ako bi banka predviđjela da moratorij kao privremena mjera ima dospjeće potraživanja iz moratorija na zadnjem anuitetu, kao balon, da li bi se isto u tom slučaju smatralo moratorijem koji je Odlukom predviđen i kao posebna mjera.
Odgovor FBA:	Moratorij ne smije dovesti do kreiranja „balon kredita“. Vidjeti odgovor na pitanje 20.
Datum odogovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Privremeni moratorij, obračun i prihodovanje redovne kamate - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	21-1
Pitanje banke:	U Vašem odgovoru od 2. 4. 2020. na upite Banke naveli ste da Banka primjenjujući moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke ne može formirati anuitetni plan u formi balon kredita, već je obvezna produžiti rok otplate za razdoblje trajanja moratorija.

	Dilema: Ima li Banka pravo na obračun redovne kamate tijekom trajanja moratorija na iznos iskorištenih sredstava koju je klijent u obvezi platiti u dogovoru s Bankom nakon isteka moratorija (npr. kao dodatak redovnim anuitetima) ili Banka samo ima pravo na obračun i prihodovanje kamate predviđene inicijalnim otplatnim planom što bi značilo da bi u posljednja 3 mjeseca (ako je moratorij odobren na 3 mjeseca) Banka od klijenta naplatila kamatu, ali ne bi imala prihod po istoj?
Odgovor FBA:	Banka treba za razdoblje trajanja moratorija produžiti anuitetni plan, u navedenom slučaju za 3 mjeseca, s obzirom da je moratorij odobren na 3 mjeseca, odnosno pomjeriti anuitetni plan za 3 mjeseca (anuiteta). Tijekom trajanja moratorija banka vrši obračun redovne kamate i istu prihoduje, dok po prestanku moratorija banka vrši naplatu iste od klijenata. U dogovoru s klijentima, Banka ugovara otplatu navedenih obveza (dospjela glavnica i kamata prije moratorija, kao i kamata tijekom moratorija), pri čemu se ne može obračunavati kamata na kamatu i vodeći se načelima iz Odluke da taj model bude primjeren za klijenta, da mu je svrha održivost poslovnog modela i uredno izmirenje obveza klijenta. Vjerojatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obveze linearno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerenije i za klijente.
Tema:	Privremeni moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	22
Pitanje banke:	Nakon isteka moratorija kao privremene mjere, a koji je kreiran kao balon kredit, u slučaju da klijent stekne uvjete i odluči se za neku ili kombinaciju posebnih mjera iz članka 3. Odluke, je li prihvatljivo da Banka obračunate kamate za vrijeme trajanja moratorija koje su trebale dospjeti kroz posljednji anuitet pripiše glavnici i kreira novi otplatni plan.
Odgovor FBA:	Vidjeti odgovor na pitanje 20. Banka ne može obračunavati kamatu na kamatu.
Tema:	Privremeni moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	23
Pitanje banke:	U slučaju realizacije privremene mjere moratorij na opisani način koji podrazumijeva kreiranje balon kredita, da li se isti i dalje ne smatra značajnom modifikacijom u skladu s člankom 6. stavak (1).
Odgovor FBA:	Moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke se ne smatra značajnom modifikacijom iz članka 6. stavka (1) Odluke i isti ne dovodi do kreiranja balon kredita. Vidi odgovor na pitanje 19.
Tema:	Privremeni moratorij - članak 4. stavak (5) Odluke
Broj pitanja:	24

Pitanje banke:	Ako klijent u trenutku uvođenja privremenog moratorija (koji banka izvrši na temelju zahtjeva klijenta ili vlastite procjene) ima dospjele obveze i po toj osnovi dane kašnjenja, što banka radi s dospjelim obvezama ako su dani kašnjenja u moratoriju 0? Da li se one u trenutku uvođenja privremenog moratorija preknjižavaju s konta dospjelih? Za buduća dospijeća, jasno je da ih za vrijeme trajanja moratorija nema.
Odgovor FBA:	Uvođenje moratorija odnosi se na sve kreditne obveze klijenta iz članka 2 stavka (1) točka a). Odluke (dospjele i nedospjele), te se tijekom moratorija zamrzava brojač dana kašnjenja. Dospjele obveze prije moratorija imaju isti status za vrijeme trajanja moratorija, s tim što klijent nema obvezu plaćanja istih za vrijeme trajanja moratorija i broj dana kašnjenja se ne povećava. Tijekom trajanja privremenog moratorija očekuje se da banka s klijentom dogovori najprimjereniji modalitet za odobrenje posebnih mjera klijentu koje će mu pomoći da u narednom razdoblju može izmirivati obveze prema banci, te shodno tome definira plan otplate svih kreditnih obveza klijenta.
Datum odgovora :	10.07.2020.godine
Tema:	Privremeni moratorij - članak 1. Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“
Broj pitanja:	24-1
Pitanje banke:	Člankom 1. Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“ propisano je da se u članku 4. inicijalne Odluke mijenja stavak (5) na način da banka, prije definiranja primjerenog modaliteta, može klijentu odobriti moratorij sa maksimalnim rokom trajanja od dva mjeseca od dana ukidanja proglašenog stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine“. Obzirom da je navedeno stanje na teritoriju Bosne i Hercegovine proglašeno odlukom Vijeća ministara BiH i da isto još nije donijelo Odluku o prestanku prirodne ili druge nesreće na području Bosne i Hercegovine, da li se kao referentni datum maksimalnog trajanja moratorija od 2 mjeseca uzima datum kada je Vlada Federacije BiH donijela Odluku o proglašenju prestanka stanja nesreće uzrokovane pojavom korona virusa na području Federaciji BiH ili je potrebno sačekati da Vijeće ministara BiH donese odluku kojom će se i formalno ukinuti stanje “prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine“
Odgovor FBA:	Referentni datum za utvrđivanje maksimalnog trajanja moratorija iz članka 1. predmetne Odluke je 2 mjeseca od datuma 01.06.2020. godine, odnosno dan nakon 31.05.2020. godine kada je prestalo stanje nesreće uzrokovano pojavom koronavirusa na području Federacije BiH za koje je Vlada Federacije BiH, 29.05.2020. godine, donijela Odluku da prestaje stanje nesreće uzrokovano pojavom koronavirusa (COVID-19) na području Federacije BiH.
Područje:	Moratorij
Tema:	Brojač dana kašnjenja - članak 5. stavak (3) Odluke
Broj pitanja:	25

Pitanje banke:	Ukoliko klijent ima dospjele obveze uključujući i obračunatu zateznu kamatu za razdoblje prije nastanka izvanredne situacije, odnosno prije realizacije moratorija, ali koje nije u kašnjenju preko 90 dana, može li Banka mjeru (moratorij + neki od modaliteta modifikacije) primjeniti na sve dospjele obveze uključujući i zateznu kamatu, na način da se reprogramiraju, odnosno preknjiže na dospjeli dug i rasporedi dospijeće istog u mjesecima moratorija? S obzirom na to da su obveze uključujući i zateznu kamatu nastale prije proglašenja stanja izvanredne situacije, tumačimo da se može postupiti na prethodno opisan način. Dodatno, pri definiranju kreditne obveze u članku 2. točka 1. Odluke, navedeno je da kreditne obveze obuhvaćaju i „obračunate i nenaplaćene kamate“, bez izuzimanja zatezne kamate.
Odgovor FBA:	Banka može shodno odredbama Odluke primjeniti posebnu mjeru na sve dospjele obveze. Međutim, stav Agencija je da banke trebaju razmotriti otpis ranije obračunate zatezne kamate klijentima.
Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Pravljenje razlike u priznavanju kamatnih prihoda – članak 5. Odluke
Broj pitanja:	25-1
Pitanje banke:	U slučaju privremene mjere Moratorij (članak 5.), Banka će obračunati redovnu kamatu i priznati kamatni prihod za vrijeme trajanja moratorija. Treba li prema Vašem stavu praviti razliku u priznavanju kamatnih prihoda za ovu privremenu mjeru, između klijenata koji su doživjeli potpunu obustavu poslovanja/prekida rada i onih za koje je novonastala situacija uzrokovala manji promet/manja primanja nego uobičajenih?
Odgovor FBA:	Stav Agencije u navedenom slučaju je da se ne treba praviti razlika u priznavanju kamatnih prihoda između klijenata koji su doživjeli potpunu obustavu poslovanja/prekida rada i onih za koje je novonastala situacija uzrokovala manji promet/manja primanja.
Tema:	Brojač dana kašnjenja - članak 5. stavak (3) Odluke
Broj pitanja:	26
Pitanje banke:	U cilju zastavljanja brojača dana kašnjenja prilikom uvođenja moratorija, je li dopušteno da se dospjele obveze (dospjela glavnica + dospjela kamata + zatezna kamata) pripišu nedospjelom dugu te da se nakon isteka moratorija sukladno definiranom modalitetu rasporedi dospijeće? Zatezna kamata u skladu s mogućnostima ili otpisati ili preračunati na razinu redovne te istu pripisati nedospjelom dugu. Pošto se dani kašnjenja računaju na razini klijenta, na temelju odgovora da su dani kašnjenja 0 u slučaju moratorija, naše razumijevanje je da se moratorij vrši na razini klijenta za sve kredite i garancije, odnosno za sve vrste izloženosti klijenta jer jedino je na taj način moguće imati dane kašnjenja 0 jer je brojač na razini klijenta, a ne na pojedinačnoj partiji.

	Je li moratorij na razini pojedinačne partije dopušten i što u tom slučaju s brojanjem dana kašnjenja, ako bude dospijevanja obveza po drugim partijama (naknade po garancijama ili po drugim kreditima za koje možda s klijentom nije dogovoren moratorij)?
Odgovor FBA:	Dospjele obveze prije moratorija imaju isti status i za vrijeme trajanja moratorija, kojim se odgađa plaćanje navedenih obveza. Način plaćanja svih obveza, uključujući i dospjele se rješava kroz modalitet. S obzirom da je Odlukom definirano da se posebne mjere odnose na sve kreditne obveze klijenta, moratorij se odobrava na razini klijenta. Skrećemo pažnju da banka ne smije obračunati kamatu na ranije obračunate, a neplaćene kamate.
Tema:	Način otplate obaveza nakon isteka moratorija - članak 5.
Broj pitanja:	27
Pitanje banke:	Da li se, u slučaju odobravanja moratorija do maksimalnog roka od 6 mjeseci automatski produžava rok otplate i obveze ravnomjerno raspoređuju na preostali rok otplate ili je ovo pitanje u nadležnosti banaka? Jesu li banke obvezne da, prilikom objavljivanja informacije o mogućim posebnim mjerama, ovu informaciju definiraju i prezentiraju klijentima?
Odgovor FBA:	Rok otplate obveza se produžava za razdoblje trajanja moratorija. Vjerojatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obveze linearno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerenije za klijente. Banke su obvezne i ovu informaciju prezentirati klijentu.
Tema:	Način otplate obveza nakon isteka moratorija - članak 5.
Broj pitanja:	28
Pitanje banke:	Je li naše razumijevanje ispravno da banka može klijentu produžiti krajnji rok dospijeca duže od maksimalnih 6 mjeseci koliko je dana mogućnost za moratorij, ukoliko je to potrebno za otplatu kredita (npr. klijent je imao i dospjele obveze prije moratorija i kamate obračunate u razdoblju moratorija, pa je iste poželjno rasporediti u jednake anuitete kakvi su bili prije moratorija, za što je potrebno duže razdoblje otplate)?
Odgovor FBA:	Način otplate obveza banke trebaju dogovoriti s klijentom u zavisnosti od njegovih mogućnosti za otplatu, te shodno tome definirati otplatni plan.
Tema:	Način otplate obveza nakon isteka moratorija - članak 5.
Broj pitanja:	29
Pitanje banke:	Ima li Banka pravo obračunavati redovnu kamatu tijekom trajanja moratorija i kasnije je pripisati linearno po anuitetima do datuma dospijeca ili njeno plaćanje odgoditi do isplate posljednjeg anuiteta ili po datumu dospijeca neanuitetnog kredita?

Odgovor FBA:	Banka ima pravo obračunavati redovnu kamatu tijekom trajanja moratorija, a način otplate obveza prema banci treba dogovoriti s klijentom u zavisnosti od njegovih mogućnosti za otplatu.
Tema:	Moratorij kod limita po tekućem računu i kreditnih kartica uraditi moratorij po proizvodu
Broj pitanja:	30
Pitanje banke:	Je li prihvatljivo kod limita po tekućem računu i kreditnih kartica uraditi moratorij po proizvodu? Ovaj moratorij bi se također sastojao od proglašenja nedospjelim tekućih potraživanja i izuzeća obračuna redovne i zatezne kamate, koja bi mirovala do isteka moratorija. Imajući u vidu kompleksnost proizvoda tekućih računa i kreditnih kartica te različitu praksu s obračunima kod procesnih centara, a uključujući i izloženost po ovim poslovima u kreditno-garancijsku izloženost na razinu klijenta, smatramo da je potrebno i ove proizvode tretirati privremenim moratorijem.
Odgovor FBA:	Odlukom je definirano da se privremene mjere odnose na sva potraživanja banke od fizičkih i pravnih osoba nastalih po osnovi ukupnog iznosa dospjele i nedospjele glavnice, obračunate i nenaplaćene kamate, te u skladu s tim i na navedene proizvode. Banka može odobriti posebne mjere iz Odluke i za ove proizvode, a što uključuje i moratorij. Tehnički aspekt na strani procesnih centara ne smije biti ograničenje banci za ugovoranje moratorija ili druge mjere. Banka na ukupan iznos bilančnih potraživanja ne može obračunavati zateznu kamatu.
Tema:	Pripisivanje iznosa akumulacije (glavnica/kamata) zadnjoj rati otplate
Broj pitanja:	31
Pitanje banke:	Je li bankama ostavljeno na volju da pojedinačno od slučaja do slučaja iznos akumulacije (glavnica/kamata) nastale iz moratorija po isteku dijele na mjesečnoj razini u okviru roka važnosti kredita? Može li se ovaj iznos pripisati zadnjoj rati kao bullet otplata? Može li se za razdoblje moratorija produžiti rok kredita kako bi klijent imao istu razinu mjesečne obveze nakon moratorija?
Odgovor FBA:	Odluka je, po pitanju obveza koje su nastale prije ugovaranja moratorija (dospjele glavnice i kamate), kao i obračunate kamate tijekom moratorija, dosta fleksibilna i daje mogućnost bankama da u dogovoru s klijentima ugovaraju otplatu navedenih obveza, vodeći se načelima iz Odluke da taj model bude primjeren za klijenta, da mu je svrha održivost poslovnog modela i uredno izmirenje obveza. Vjerojatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obveze linalno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerene za klijente, npr. da isto pripišu posljednjoj rati i dr. Rok dospijeca kredita se može produžiti za razdoblje trajanja moratorija. Za obveze klijenata koje su nastale u razdoblju moratorija i koje uvećavaju dospjeli dug vidjeti odgovor na pitanje 20.

Tema:	Postupanje banke po nalogima prinudne naplate – postojeći propisi
Broj pitanja:	32
Pitanje banke:	Koja bi praksa trebala biti primijenjena ukoliko banka ima nenaplaćena potraživanja, klijentu odobri moratorij, a u međuvremenu ili tijekom moratorija pristignu mjenice na naplatu od dobavljača? Ima li banka mogućnost intervencije u smislu naplate svojih potraživanja?
Odgovor FBA:	Postupanje banke po nalogima prinudne naplate se odvija u skladu s postojećim propisima koji reguliraju predmetnu materiju. Naglašavamo da je za uspješno provođenje privremenih mjera predviđenih Odlukom važno osigurati i solidarnost drugih vjerovnika, kako se niti jedno potraživanje ne bi dovelo u povoljniji položaj.
Tema:	Postupanje po zahtjevu za moratorij i novim sredstvima za tekuću likvidnost
Broj pitanja:	33
Pitanje banke:	Kako banka treba postupiti u vezi s plasmanima gdje postoji zahtjev za moratorij i zahtjev za nova sredstva za tekuću likvidnost? U slučaju odobrenja i jednog i drugog zahtjeva, a kada klijent dođe u situaciju da nakon dva mjeseca ne može servisirati kredit koji mu je dodatno odobren pored moratorija, može li se i taj kredit za vrijeme trajanja moratorija bez modifikacije podvući pod rok postojećeg moratorija?
Odgovor FBA:	Banka može, sukladno članku 7. stavak (6) Odluke, u razdoblju od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ove Odluke, kao referentni datum za utvrđivanje razine kreditnog rizika i broja dana kašnjenja, koristiti datum 29. 2. 2020. umjesto datuma modifikacije. To znači da u tom razdoblju i krediti koji dospijevaju na naplatu mogu imati tretman posebnih mjera iz članka 3. Odluke. Tijekom navedenog razdoblja sukladno članku 4. Odluke, banka treba definirati primjeren modalitet koji sadrži posebne mjere iz članka 3. Odluke, koji će pomoći klijentima da u narednom razdoblju uspostave održivi model poslovanja i uredno izmiruju kreditne obveze prema banci. Navedeno znači, ako banka u okviru toga modaliteta odobrava nove izloženosti, rokovi otplate trebaju biti postavljeni na temelju pojedinačne kreditne analize na temelju kojih je banka procijenila da će odobrene mjere pomoći klijentu da u budućem razdoblju uredno izmiruje svoje obveze prema banci. U skladu s navedenim, banka primjenjuje posebna pravila za upravljanje kreditnog rizika iz članka 7. Odluke.
Područje:	Ostale modifikacije
Tema:	Naplata naknada – članak 6. stavak (3) Odluke
Broj pitanja:	34
Pitanje banke:	Odredba koja definira da banka ne može naplaćivati dodatne naknade za izvršene usluge odnosno naknade povezane s modifikacijom izloženosti, odnosi li se samo na zabranu naplate provizije/naknade za obradu kredita/modifikacije ili se odnosi i na ostale troškove povezane s realizacijom odgovarajućeg modaliteta (uključujući i

	odobravanje dodatne izloženosti za podršku tekućoj likvidnosti) kao što su troškovi mjenica, provjere i registracije zaloga, troškove notara, upisa hipoteke i ostalih instrumenata osiguranja kao i svi ostali troškovi neophodni za realizaciju radnji predviđenih propisima koje je neophodno poduzeti u slučaju produženja krajnjeg roka otplate ili povećanja izloženosti? Naše tumačenje je da se predmetna odredba odnosi isključivo na zabranu obračuna i naplate provizije za obradu kredita, a ostale eksterne troškove realizacije posebnih mjera mogu snositi i klijent i banka, sukladno međusobnom dogovoru i u zavisnosti od ugroženosti klijenta (npr. banka može za najugroženije prihvatiti da snosi teret svih troškova realizacije). Sve drugo bi značilo da teret operativnih troškova realizacije posebnih mjera snose isključivo banke, kao i teret oprosta zateznih kamata u razdoblju izvanredne situacije, teret likvidnosti u smislu odricanja od priljeva u moratoriju što će dalje umanjiti kreditni potencijal banaka, povećati teret financiranja likvidnosti tijekom i nakon izvanredne situacije – s negativnim utjecajem na likvidnost, profitabilnost i solventnost banaka.
Odgovor FBA:	Navedeno se odnosi na zabranu obračuna i naplate naknade za obradu zahtjeva za odobrenje posebnih mjera. Banka u svom postupanju treba nastojati da u što većoj mjeri izbjegne nametanje dodatnih troškova za klijente koji su već pogođeni negativnim efektima COVID-19, a u slučaju da postoje određeni troškovi da ih, kada je to moguće, snose solidarno s klijentom.
Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Naplaćivanje i razgraničavanje naknada – članak 6. stavak (3) Odluke
Broj pitanja:	34-1
Pitanje banke:	U slučaju privremene mjere restrukture/modifikacije originalne kreditne izloženosti i odobrenje nove kreditne izloženosti (s modificiranim originalnim uvjetima) Banka nema pravo naplatiti novu naknadu za obradu kreditnog zahtjeva. Na koji način tretirati unaprijed naplaćenu naknadu za obradu kredita originalne izloženosti, a za koju se prihodi razgraničavaju do konačnog dospijeca iste, odnosno da li se ista: a) u cijelosti prihoduje u trenutku prestanka priznavanja originalne izloženosti tj. u trenutku priznavanja restrukturirane/modificirane izloženosti ili b) se unaprijed naplaćena naknada za obradu kredita originalne izloženosti razgraničava do dospijeca nove restrukturirane/modificirane izloženosti?
Odgovor FBA:	Stav Agencije je da se unaprijed naplaćena naknada za obradu kredita originalne izloženosti razgraničava do dospijeca nove restrukturirane/modificirane izloženosti.
Tema:	Suglasnost ugovornih strana - članak 6. stavak (4) Odluke
Broj pitanja:	35
Pitanje banke:	Na koji način je opravdano postupati kada netko od ugovornih strana uslijed izolacije, karantene ili drugih opravdanih razloga nije u mogućnosti potpisati suglasnost za promjenu prvobitno ugovorenih uvjeta kredita? Je li u takvoj situaciji moguće samo

	naknadno obavijestiti (i pozvati na potpisivanje) ostale ugovorne strane? Kako postupiti u slučaju kada postoje tereti drugog reda od strane drugih vjerovnika? Ukoliko klijent zahtijeva moratorij uz dodatnu prolongaciju (odgodu) krajnjeg roka otplate (što podrazumijeva promjenu prvobitno ugovorenih uvjeta kredita), ali koja mu je neophodna da se ublaži negativan efekt pandemije i omogući uredna otplata, a netko od sudionika zbog izolacije, karantene ili drugih opravdanih razloga nije u mogućnosti potpisati suglasnost, banke će uslijed odredbe članka 6. stavka 4. Odluke biti onemogućene klijentu pružiti podršku. Suglasnost drugih ugovornih strana u situaciji izvanrednog stanja je vrlo teško osigurati, a naknadna suglasnost također nema mnogo smisla. Podrazumijeva se da svi sudionici po kreditu imaju interes da se odobre mjere koje omogućuju olakšice klijentima. Da li je u takvoj situaciji adekvatno rješenje usuglasiti s klijentom promjenu prvobitnih uvjeta kredita, a naknadno, po okončanju izvanredne situacije, obavijestiti (i pozvati na potpisivanje) ostale ugovorne strane?
Odgovor FBA:	Banka može i samoinicijativno odobriti privremeni moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke, bez dobivanja suglasnosti klijenata i ostalih sudionika u kreditu, uz obvezu naknadnog obavješćavanja klijenta u situacijama definiranim člankom 8. stavak (4) Odluke.
Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Utvrđivanje značajnosti modifikacije - članak 6. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	37-1
Pitanje banke:	Članak 6 (Ostale modifikacije), stavak 1 Odluke glasi: “Modifikacija izloženosti podrazumijeva izmjenu nekih ili svih uvjeta originalnog ugovora, te se smatra značajnom modifikacijom u smislu Odluke o upravljanju kreditnim rizikom, odnosno banka prestaje priznavati originalnu stavku financijske aktive i počinje priznavati novu stavku, ali nije u obvezi utvrđivati da li predmetna stavka predstavlja imovinu stečenu uz umanjenje vrijednosti (POCI imovina).” Molimo za potvrdu sljedećeg razumijevanja Banke ovoga članka ili alternativno tumačenje: Odredba da “Modifikacija izloženosti podrazumijeva izmjenu nekih ili svih uvjeta originalnog ugovora, te se smatra značajnom modifikacijom ...” podrazumijeva da Banka treba, kao značajne modifikacije, tretirati sve modifikacije izloženosti nastale kao rezultat posebnih mjera koje je Banka odobrila klijentu, a koje su propisane člankom 3. ove Odluke, osim u slučaju moratorija propisanog člankom 4. stavak 5. iste Odluke koji se ne smatra značajnom modifikacijom. Značajnost modifikacije za posebne mjere definirane Odlukom o privremenim mjerama za COVID-19, Banka ne treba dodatno utvrđivati na način propisan člankom 6. (Značajnost modifikacije stavke financijske aktive) Upute za klasifikaciju i vrednovanje financijske aktive Agencije za bankarstvo FBIH (br: 01-2583/19 od 5. srpnja 2019.).
Odgovor FBA:	Razumijevanje banke sadržano u dijelu upita koji se odnosi na utvrđivanje značajnosti modifikacije, Agencija potvrđuje kao ispravno. Navedene odredbe (i u slučaju značajnosti modifikacije i po pitanju POCI tretmana)

	propisane su u cilju unifikacije i pojednostavljenja procesa u banci kod odobravanja posebnih mjera klijentima koji su pogođeni pandemijom korona virusa, međutim, iste ne predstavljaju smetnju da banka prilikom ocjene materijalnosti modifikacije kod odobravanja posebnih mjera sukladno sa Odlukom postupa na način kako je to propisano člankom 6. Uputstva za klasifikaciju i vrednovanje financijske aktive (akt direktora Agencije br. 01-2583/19 od 05.07.2019. godine). Ukoliko banka primjenom članka 6. Uputstva za klasifikaciju i vrednovanje financijske aktive utvrdi da je modifikacija značajna, a kreditne obveze klijenta su bile raspoređene u nivo kreditnog rizika 1 ili 2 na dan modifikacije, takvu modifikaciju banka označava u svom informacionom sustavu kao modifikaciju uzrokovanu tekućim potrebama dužnika, sukladno sa člankom 7. stavak (2) Odluke.
Područje:	Posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom
Tema:	Protest i plaćanja po garancijama - članak 7. Odluke
Broj pitanja:	36
Pitanje banke:	Potrebno je definirati mogućnosti banaka u vezi s klijentima kojima su odobrene garancije. Za slučaj protesta i plaćanja po garanciji od strane banke, smije li banka pokrenuti proces naplate svojih potraživanja i koja se pravila primjenjuju po pitanju kategorizacije?
Odgovor FBA:	Potraživanja po protestiranim i plaćenim garancijama poslije 29. 2. 2020. za klijente koji su bili u razini kreditnog rizika 1 i 2 na taj datum i ako spadaju u grupu klijenata iz članka 2. stavka (1) točka b) Odluke, mogu imati tretman kreditnih obveza sukladno članku 2. stavak (1) točka a) Odluke i na njih primjenjivati posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom iz članka 7. Odluke.
Tema:	Proglašenje dospjelih obveza nedospjelim
Broj pitanja:	37
Pitanje banke:	Je li bankama ostavljena mogućnost da za klijente koji su raspoređeni u razinu kreditnog rizika 2 na 29. 2. 2020., te u tom trenutku imaju stanje dospjelih obveza, izvrši proglašenje dospjelih obveza nedospjelim, kako brojač dana ne bi dalje računao? U suprotnom, banka mora izvršiti pripis dospjelog dijela duga glavnici (kapitalizacija), što direktno vodi klijenta u razinu kreditnog rizika 3.
Odgovor FBA:	Za moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke koji se ne smatra značajnom modifikacijom iz članka 6. stavka (1) Odluke, zamrzava se i brojač dana kašnjenja za vrijeme trajanja moratorija. Za ostale mjere iz članka 3. Odluke, koje podrazumijevaju i moratorij iz stavka (1) točka a), u okviru modaliteta iz članka 4. Odluke smatraju se značajnim modifikacijama u smislu članka 6. stavka (1) i primjenjuju se pravila za upravljanje kreditnim rizikom iz članka 7. st. (3) - (5). Tehnički aspekt ne smije biti ograničenje banci za ugovoranje moratorija ili druge mjere
Tema:	Broj dana kašnjenja - članak 7. st. (3) - (4) Odluke

Broj pitanja:	38
Pitanje banke:	Ulazi li u broj dana kašnjenja razdoblje na koje je zaključen moratorij?
Odgovor FBA:	Za vrijeme trajanja moratorija zamrzava se brojanje dana kašnjenja. U slučaju privremenog moratorija koji banka može i samoinicijativno odobriti (bez zaključenja aneksa ugovora) do trenutka kada donese odluku o najprimjerenijoj posebnoj mjeri (ili kombinaciji mjera) također se ne smatra da postoji kašnjenje u otplati.
Tema:	Razina kreditnog rizika - članak 7. stavak (6) Odluke
Broj pitanja:	39
Pitanje banke:	Podrazumijeva li članak 7. stavak (6) Odluke da banka samo za klijente koji su dali suglasnost odnosno dostavili potpisanu izjavu o prihvatu ponude posebnih mjera banke (definirano člankom 8. stavak 3. Odluke) mogu koristiti datum 29. 2. 2020. za utvrđivanje razine kreditnog rizika i broja dana kašnjenja tri mjeseca od datuma stupanja na snagu odluke, ili ovo pravilo važi za sve ugrožene klijente bez obzira jesu li dostavili pisanu izjavu i bez obzira je li mjera već realizirana u bankarskoj aplikaciji ili ne? Može li banka za sve klijente za koje procijeni da su ugroženi (na temelju pripadnosti određenoj djelatnosti ili na temelju zahtjeva klijenta) prilikom određivanja razine kreditnog rizika na datum 31. 3. 2020. automatski zadržati istu razinu kreditnog rizika i postotka pokrivenosti izloženosti očekivanim kreditnim gubicima koji su imali na 29. 2. 2020., iako nije još zaprimljen potpisan zahtjev ili izjava o prihvatu ponude, odnosno ako nije za sve klijente operativno završena realizacija predložene/odobrene mjere? Naše tumačenje je da možemo postupiti na prethodno opisan način, jer nam je ovom Odlukom omogućeno razdoblje od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu odluke, znači do 21. 6. 2020., da možemo za ugrožene klijente zadržati razinu kreditnog rizika koja je važila na datum 29. 2. 2020.
Odgovor FBA:	U ovakvim slučajevima, banci se preporučuje da samoinicijativno odobri (bez zaključenja aneksa) privremeni moratorij svim klijentima za koje je procijenila da su ugroženi s trajanjem do prestanka stanja izvanredne situacije. Za vrijeme trajanja privremenog moratorija, banka treba donijeti odluku u dogovoru s klijentom o najprimjerenijoj posebnoj mjeri (ili kombinaciji mjera). Banka može za klijente za koje je procijenila da su ugroženi, a još im zbog kratkog vremenskog razdoblja nije odobrila moratorij, zadržati istu razinu kreditnog rizika i postotak pokrivenosti kao sa 29. 2. 2020. i prilikom klasifikacije sa 31. 3. 2020. Od banaka se očekuje da poduzmu mjere s ciljem odobrenja privremenog moratorija i/ili druge odgovarajuće posebne mjere u što kraćem roku.
Tema:	Razina kreditnog rizika - članak 7. st. (3) - (4) Odluke
Broj pitanja:	40

Pitanje banke:	Zadržava li se samo kod odobrenog moratorija klijent u istoj razini ili je to slučaj i kod drugih mjera propisanih člankom 3. stavak 1. Odluke?
Odgovor FBA:	Klijent se zadržava u istoj razini kreditnog rizika kod primjene bilo koje posebne mjere ili kombinacije posebnih mjera, ako su one primijenjene za vrijeme važenja Odluke. Daljnja klasifikacija vrši se u skladu s člankom 7. st. (3) - (5) Odluke.
Tema:	Razina kreditnog rizika
Broj pitanja:	41
Pitanje banke:	Je li moguće odrediti nižu razinu rizika (razina rizika 1) u odnosu na onu u trenutku odobrenja posebnih mjera (razina rizika 2), ukoliko izloženost ispuni kriterije za prelazak u nižu razinu kreditnog rizika? Iako se neka izloženost našla u razini kreditnog rizika 2 u trenutku odobrenja posebnih mjera, moguće je da tijekom otplate ispuni kriterije za prelazak u razinu kreditnog rizika 1 te banka dođe u situaciju da ovu izloženost prebaci u tu nižu razinu kreditnog rizika prilikom redovnog mjesečnog određivanja razine kreditnog rizika, te obračuna očekivane kreditne gubitke prema parametrima za homogenu grupu kojoj ta izloženost pripada. Ovo bi za posljedicu imalo oslobađanja rezerviranja za očekivane kreditne rizike za tu izloženost. Smatramo da bi prethodno opisan način postupanja bio ispravan umjesto zadržavanja izloženosti u razini kreditnog rizika 2 do njenog dospijeca. Prema ovom stavu, isti postotak rezerviranja bi trebalo zadržati rezerviranja sve do otplate modificirane izloženosti. Smatramo da nema potrebe zadržavati isti postotak rezerviranja na ovim izloženostima (individualni pristup) već da ove izloženosti trebaju imati pokrivenost sukladno razini kreditnog rizika i homogenoj grupi kojoj pripadaju u promatranom razdoblju. Ukoliko ostane ovakav stav to bi značilo i da nakon prelaska izloženosti iz razine rizika 2 u razinu rizika 1, izloženosti trebaju zadržati isti postotak pokrivenosti kao što su imale dok su bile u razini rizika 2, što ne smatramo opravdanim s obzirom na to da su izloženosti ispunile uvjete za prelazak iz više u nižu razinu rizika što bi trebalo biti praćeno i nižim iznosom rezerviranja za kreditne gubitke.
Odgovor FBA:	Banka može rasporediti ove izloženosti u razinu kreditnog rizika 1 samo nakon isteka razdoblja oporavka definiranog Odlukom o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka. Navedeno znači da se izloženost može rasporediti u razinu kreditnog rizika 1 ako klijent izmiruje obveze tri mjeseca i time smanjiti postotak pokrivenosti ispravicima vrijednosti. Napominjemo da je Odlukom definirano da se modifikacije u razini kreditnog rizika 1 i 2 smatraju modifikacijom uslijed tekućih potreba dužnika, odnosno ne smatraju se restrukturiranim izloženostima.
Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Utvrđivanje imovine stečene uz umanj enje vrijednosti (POCI imovina) – članak 6. stavak (1) i članak 7. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	41-1

Pitanje banke:	Da li odredba iz članka 6. stavka (1) Odluke u kojem se navodi da Banka nije u obvezi utvrđivati da li predmeta stavka predstavlja imovinu stečenu uz umanjenje vrijednosti (POCI imovina) predstavlja minimalni zahtjev FBA i ne sprječava Banku da provodi navedeno utvrđivanje i navedenu imovinu tretira kao POCI imovinu kako bi osigurala veću usuglašenost sa MSFI 9.
Odgovor FBA:	Člankom 6. stavak (1) Odluke o privremenim mjerama propisano je da banka nije u obvezi utvrđivati da li predmetna stavka predstavlja imovinu stečenu uz umanjenje vrijednosti (POCI imovina). Člankom 7. stavak (1) Odluke o privremenim mjerama propisano je da banka ne može odobriti posebne mjere sukladno Odluci o privremenim mjerama klijentima kod kojih postoji kašnjenje u izmirivanju obveza prema banci duže od 90 dana u materijalno značajnom iznosu, ali može odobriti mjere klijentima čije su izloženosti raspoređene u razinu kreditnog rizika 3 na temelju UTP (engl. Unlikelihood to Pay) kriterija iz članka 20. stavka (3) Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 44/19, u daljnjem tekstu: Odluka o upravljanju kreditnim rizikom). Banka dakle može (ali nije dužna) označiti kao POCI izloženosti odobrene u okviru posebnih mjera iz Odluke o privremenim mjerama, ukoliko ispunjavaju sljedeće uvjete: 1) da su u trenutku modifikacije raspoređene u razinu kreditnog rizika na temelju članka 20. stavak (3) Odluke o upravljanju kreditnim rizikom; 2) da ispunjavaju uvjete iz članka 21. stavka (2) točka a) Odluke o upravljanju kreditnim rizikom.
Datum odgovora:	10. 4. 2020.
Tema:	Odobrenje posebnih mjera za klijente iz razine kreditnog rizika 3 – članak 7. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	41-2
Pitanje banke:	U članku 7. stavku (1) Odluke je navedeno da Banka ne može odobriti posebne mjere sukladno ovoj odluci klijentima kod kojih postoji kašnjenje u izmirivanju obveza prema banci duže od 90 dana u materijalno značajnom iznosu, odnosno dopušteno je odobravanje posebnih mjera samo klijentima čije su izloženosti raspoređene u razinu kreditnog rizika 3 na temelju uvjeta prema kojima se smatra izvjesnim da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obveze prema banci definiranih člankom 20. stavak 3. Odluke o upravljanju kreditnim rizikom. Kako tretirati klijente koji su u statusu neizmirenja obveza, redovito izmiruju sve obveze i nemaju kašnjenja, ali zbog drugih razloga klijent se ne može oporaviti u performing (npr. Financijski pokazatelji ili drugi uvjeti), ali razlog za prvobitni ulazak klijenta u status neizmirenja obveza je nekada bio 90+ kašnjenje? Je li i pod kojim uvjetima takvim klijentima omogućena primjena privremenih mjera?
Odgovor FBA:	Bez obzira što je prvobitni razlog za određenje statusa neizmirenja obveza bilo kašnjenje u materijalno značajnom iznosu dužem od 90 dana, Banka može klijentu koji

	ne kasni duže od 90 dana u materijalno značajnom iznosu na dan 29. 2. 2020., a njegova kategorizacija u statusu neizmirenja obveza, odnosno u razini kreditnog rizika 3 je na navedeni datum zbog drugih situacija koje su navedene u članku 20. stavku (3) Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka ("Službene novine Federacije BiH", br. 44/19), odobriti posebne mjere iz Odluke.
Tema:	Pokrivenost ispravicima vrijednosti
Broj pitanja:	42
Pitanje banke:	S obzirom da su moguće različite kombinacije mjera prema klijentima (modifikacija na jednoj od više partija, na nekoliko partija, na svim partijama i to kroz anekse postojećih ili odobravanja novih izloženosti) na koji način održavati pokrivenost ispravicima u odnosu na presječni datum 29. 2. 2020.? Da li pokrivenosti ispravicima održavati po prosječnoj stopi ispravaka vrijednosti na razini klijenta (ukupne ispravke/ukupna izloženost na 29. 2. 2020.) bez obzira da li se modificira jedna ili više partija? Prema ovom stavku (7), isti postotak rezerviranja bi trebalo zadržati rezerviranja sve do otplate modificirane izloženosti. Smatramo da nema potrebe zadržavati isti postotak rezerviranja na ovim izloženostima (individualni pristup) već da ove izloženosti trebaju imati pokrivenost sukladno razini kreditnog rizika i homogenoj grupi kojoj pripadaju u promatranom razdoblju. Ukoliko ostane ovakav stavak to bi značilo i da nakon prelaska izloženosti iz razine 2 (Stage 2) u razinu 1 (Stage 1) izloženosti trebaju zadržati isti postotak pokrivenosti kao što su imale dok su bile u razini 2, što ne smatramo opravdanim s obzirom da su izloženosti ispunile uvjete za prelazak iz više u nižu razinu rizika što bi trebalo biti praćeno i nižim iznosom rezerviranja za kreditne gubitke.
Odgovor FBA:	Zaključujemo da je došlo do pogrešnog razumijevanja članka 7. stavka (6) Odluke, te je potrebno napomenuti da namjera navedenog članka nije bila da se treba zadržati razina kreditnog rizika i pokrivenosti ispravicima vrijednosti ukoliko klijent izmiruje svoje obveze prema banci nakon modifikacije (ovaj stavak je trebalo promatrati zajedno s drugim stavicima iz istog članka). Navedeni članak se odnosi samo na situacije ukoliko klijent ne izmiruje obveze prema banci ni nakon modifikacije izloženosti. Vidjeti odgovor pod 41.
Područje:	Odobrenje posebnih mjera
Tema:	Prihvatljiva forma zahtjeva za izmjenu uvjeta kredita - članak 8. Odluke
Broj pitanja:	43
Pitanje banke:	Sukladno članku 8. stavak 3, usuglašavanje izmjene uvjeta korištenja kredita će se, u vrijeme izvanrednih okolnosti, vršiti razmjenom ponude banke i prihvata ponude od strane klijenta elektroničkim putem. Razumljivo je da je poželjno da prihvata ponude bude dan u pismenoj formi (dokument otiskan, potpis, pečat), potom uslikan/skeniran i elektronički dostavljen banci. Međutim, u situacijama kada to iz objektivnih razloga nije moguće, može li se prihvata ponude smatrati prihvatljivim, s aspekta regulatora,

	ukoliko je isti dan na drugi način tj. samo potvrdom kroz e-mail, viber poruku, telefonski uz snimanje poziva ili na drugi sličan način. Također vezano za odredbu članka 8. stavka 3 Odluke i to konkretno riječi „privremeno prihvaćeno“ nameće se pitanje je li potrebno da se, nakon što se okončaju izvanredne okolnosti, organizira prikupljanje originalnih prihvata ponuda koje su klijenti tijekom izvanrednih okolnosti dostavili elektroničkim putem, ili pak navedeno znači da se prihvrat ponude može pribaviti elektronički u vrijeme izvanrednih okolnosti, a da se, nakon okončanja izvanrednih okolnosti, prihvrat ponude može prihvatiti samo u originalu. Ovo znači da je ono što je za vrijeme izvanrednih okolnosti prikupljeno u elektroničkoj formi validno u takvoj formi i ne mora se ponovno prikupljati u originalu, uzimajući u obzir članak 72. stavak 4. Zakona o obveznim odnosima. Osim toga, dodatni argumenti za ovakvo tumačenje su: a) naknadno traženje originalnog prihvata nosi rizik da klijenti zloupotrijebe takvu obvezu i uvjetuju njeno ispunjenje, b) nepostojanje nikakvog instrumenta kojim bi se klijent primorao da dostavi originalan prihvrat ponude (nije opcija da se poništi izmjena koja je urađena elektroničkim putem), što znači da se za određeni broj klijenata nikada neće prikupiti original prihvrat ponude, a ipak će biti u istom statusu kao i oni koji su dostavili c) nema nikakve dodane vrijednosti prikupljanjem originalnih prihvata ponude, d) banke će na to potrošiti značajne resurse, e) to će i klijentima biti nepotrebno trošenje na administraciju. Također, naše je razumijevanje da se prilikom aktiviranja moratorija kao privremene mjere iz članka 4. stavka 5. Odluke, klijentu ne dostavlja novi otplatni plan, nego se klijent ili grupa klijenata o istom samo obavještava. Naknadno, prilikom usuglašavanja modela u skladu s člankom 8. stavkom 3, klijentu će se dostaviti i otplatni plan. Ako klijent ne prihvati izmjene, moratorij kao privremena bit će deaktiviran odnosno prekinut. Molimo za potvrdu navedenog postupanja ili pojašnjenje.
Odgovor FBA:	Člankom 8. stavkom (2) Odluke definirana je obveza klijenta da se izjasni o ponudi banke, te u slučaju prihvata ponude banke, klijent izjašnjenje dostavlja pisanim putem banci. Stavkom (3) istoga članka Odluke propisano je da se prihvrat ponude može dostaviti i elektroničkim putem u razdoblju trajanja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine“, u cilju sprečavanja širenja virusnog oboljenja „COVID -19“. Navedeni oblik prihvata ponude, koji podrazumijeva sve načine elektroničkog komuniciranja (e-mail, viber poruka, SMS poruka i dr.) je privremenog karaktera. U situacijama kada dostavljanje ponude banke i/ili prihvata ponude elektroničkim putem nije moguće iz objektivnih, odnosno tehničkih ili drugih razloga, banka može za fizičke osobe samoinicijativno aktivirati moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke. Banka je dužna utvrditi način evidencije i osigurati dokumentiranost navedenih radnji primjerenu prilikama, te transparentno nastupati prema klijentu i informirati ga blagovremeno o svim poduzetim aktivnostima. U pogledu dijela upita koji se odnosi na privremeno dokumentiranje prihvata ponude elektroničkim putem, sukladno odredbama Odluke, Banka je dužna, po prestanku

	stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine“, adekvatno dokumentirati privremenu mjeru koju je primijenila u kreditnom odnosu s klijentom, što podrazumijeva originalni dokument prihvata ponude. U slučaju nemogućnosti naknadnog dokumentiranja prihvata ponude kako je naprijed navedeno iz određenih razloga, banka je dužna sačiniti službenu zabilješku o istom s detaljno opisanim razlozima. Razumijevanje sadržano u dijelu upita koji se odnosi na pitanja dostave otplatnog plana prilikom aktiviranja moratorija u kontekstu primjene članka 4. stavka (5) i članka 8. stavka (3) Odluke, Agencija potvrđuje kao ispravno.
Tema:	Način komunikacije s klijentima - članak 8. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	44
Pitanje banke:	Može li banka putem svoje internetske stranice uputiti poziv svojim klijentima za odobrenje moratorija, smatrajući da klijenti koji se nisu odazvali na poziv isti nisu prihvatili?
Odgovor FBA:	Očekuje se da banke putem svoje internetske stranice upute poziv svojim klijentima da se obrate sa zahtjevom za odobrenje posebnih mjera. Međutim, banke ne trebaju smatrati da klijenti koji se nisu odazvali nisu isti prihvatili, već pokušaju sukladno svojim mogućnostima poduzeti aktivnosti s ciljem kontaktiranja klijenata i drugim putem. Također, banka može i samoinicijativno aktivirati moratorij u skladu s člankom 8. stavak (4) Odluke.
Tema:	Način podnošenja zahtjeva
Broj pitanja:	45
Pitanje banke:	Je li dopušteno da banka omogući podnošenje zahtjeva putem elektroničkih kanala (internetska stranica banke, elektronička pošta, aplikacije internet i mobilnog bankarstva)? Po osnovi tako zaprimljenih zahtjeva bi se telefonom kontaktirali klijenti za potvrdu zahtjeva, a zahtjev bi potpisali prilikom potpisivanja novog ugovora kojim bi bile obuhvaćene posebne mjere. Smatramo kako bi trebalo omogućiti ovakve načine podnošenja zahtjeva kako bi se izbjegle gužve u bankama posebno u prvim danima po početku provođenja ove Odluke, i zaštitilo zdravlje klijenata i zaposlenih u bankama.
Odgovor FBA:	Smatramo da je opravdano podnošenje i prihvaćanje zahtjeva klijenta putem elektroničkih kanala komunikacije u uvjetima izvanredne situacije, s tim da banka uloži razumne napore da se klijent pozove i potpiše zahtjev kada se za to steknu uvjeti.
Tema:	Način podnošenja zahtjeva
Broj pitanja:	46

Pitanje banke:	Je li dovoljno da klijent banci podnese samo zahtjev za odobrenje posebnih mjera ili je u obvezi da dokumentira negativne efekte (npr. dopis kupca/dobavljača, rješenje nadležnog organa o privremenoj zabrani obavljanja djelatnosti i sl.)?
Odgovor FBA:	Banka treba svojim internim aktima definirati minimum dokumentacije koju će prihvatiti za odobravanje posebnih mjera.
Tema:	Obavješćavanje klijenata - članak 8. stavak (2) Odluke
Broj pitanja:	47
Pitanje banke:	Podrazumijeva li se ovim da banka obavijesti sve klijente o Odluci Agencije i svim raspoloživim mogućim mjerama, ili je neophodno da banka svakom klijentu pojedinačno pošalje personaliziranu ponudu posebnih mjera? Ukoliko je odgovor da, je li neophodno dostaviti personaliziranu ponudu, što je potrebno da ponuda minimalno sadrži? Je li dovoljno da personalizirana ponuda sadrži sljedeće: • Objašnjenje i prezentacija klijentu jedne ili kombinacije konkretnih mogućih mjera koje se klijentu nude, • Pojašnjenje kako će mjera/e utjecati na rasterećenje mjesečnih obveza klijenta odnosno na umanjenje odljeva klijenta u razdoblju izvanredne situacije, • Objašnjenje željenog efekta ovih mjera, • Informaciju da banka neće naplaćivati troškove naknade/provizije za obradu modifikacije, • Informaciju da će zbog moratorija (odgode plaćanja kreditnih obveza) i/ili ostalih posebnih mjera, ukupna obračunata redovna kamata do kraja otplate kredita biti uvećana, a sukladno novom aneksu otplatnog plana koji će klijent potpisati prije realizacije mjere, • Reprezentativni uopćen primjer kako moratorij ili određena posebna mjera utječe na ukupan trošak kamate na kredit fizičke odnosno pravne osobe. Člankom 8. stavak 2. Odluke se uz upoznavanje s mogućnošću korištenja mjera, posebno apostrofiraju uvjeti i efekti mjera. To je vrlo široko i rastezljivo tumačenje i može podrazumijevati npr. obvezu banke da definira na koji način će se realizirati mjera monitoringa (da li ide automatsko produženje roka ili ne, zatim na koji način se raspoređuju obveze vezane za razdoblje monitoringa i slično). Može se postaviti i pitanje izjašnjava li se klijent samo na objavljenu ponudu posebnih mjera ili se uz ovu ponudu mora raditi i neka personalizirana ponuda s mjerama koje se nude konkretnom klijentu. Bilo bi najjednostavnije i najpraktičnije za što bržu realizaciju posebnih mjera iz Odluke, da klijent da suglasnost na objavljenu ponudu banke i da banka na temelju te suglasnosti i samog zahtjeva ide s analizom i odobrenjem mjere i na kraju realizacijom mjere kojom će se generirati i novi otplatni plan koji se dostavlja klijentu na potpis. Ukoliko bi se sve ovo zahtijevalo unaprijed, to bi uzrokovalo da klijenti moraju dolaziti i 2 puta fizički u banku radi same realizacije.

Odgovor FBA:	Svim klijentima koji se obrate banci (telefonski, emailom, poštom, podnesu zahtjev i sl.), banka treba dati personaliziranu ponudu (može i putem emaila ili drugim vidom elektroničke komunikacije), kao i klijentima za koje je redovnim praćenjem ocijenjeno da su ugroženi. Ponuda mora biti jasna klijentu iz koje će moći zaključiti kakve su njegove obveze i troškovi, a s ciljem osiguravanja zaštite korisnika.
Područje:	Očuvanje kapitala banke
Tema:	Isplata dividendi i varijabilnih naknada - članak 9. stavak (1) Odluke
Broj pitanja:	48
Pitanje banke:	Je li primjena predmetne odredbe obvezna i ukoliko banka prati i poštuje odredbe članka 9. stavka 1. Odluke i ukoliko likvidnost i kapitalna adekvatnost banke nisu ugroženi isplatom stavki navedenih u članku 9. stavku 2) t. 1 i 2 Odluke ili se ista može tretirati kao preporuka? Na temelju Dopisa Agencije pod nazivom „Preporuke bankama u vezi s provedbom mjera za ublažavanje negativnih efekata virusa „COVID-19“ od 16. 3. 2020. Broj: 03-3-949/20, naše tumačenje stavka 2 u članku 9 jeste da je ovo preporuka mjere, a ne obveza ukoliko time nije ugrožena likvidnost niti kapitalna adekvatnost banke, kao i da će ova preporuka biti stavljena izvan snage tijekom godine, po isteku izvanredne situacije. Isplata dividende se smatra održivom i opravdanom ako banka ima ispunjene sve uvjete za istu te time neće biti ugroženi propisani kapitalni zahtjevi u narednom razdoblju. Varijabilne naknade smatraju se održivim, ako u razdoblju od utvrđivanja tih naknada do njihove konačne isplate ne dođe do narušenog financijskog stanja, odnosno do ostvarivanja gubitka banke, ugrožavanju kapitalne ili pozicije likvidnosti banke.
Odgovor FBA:	Uzimajući u obzir činjenicu da se u ovom trenutku ne mogu točno procijeniti efekti krize koja je izazvana pandemijom u svijetu i u Bosni i Hercegovini odlukom je zabranjena isplata dobiti za 2019. godinu. Člankom 9. stavak (2) Odluke propisano je da se u funkciji održavanja kapitala banke u novonastalim okolnostima, zadrži dobit ostvarena u 2019. godini, odgode i/ili otkažu isplate dividendi, varijabilnih naknada članovima upravljačkih tijela u nadzornoj i upravljačkoj funkciji i zaposlenika čije profesionalne aktivnosti imaju značajan utjecaj na rizični profil banke.
Tema:	Zaštitni sloj za očuvanje kapitala - članak 9. stavak 3. Odluke
Broj pitanja:	49
Pitanje banke:	Može li se banci ostaviti rok od 12 mjeseci da izađe iz statusa korištenja zaštitnog kapitala? Što ako banka na kraju razdoblja trajanja izvanredne situacije i dalje koristi zaštitni sloj za očuvanje kapitala? Možemo pretpostaviti da proglašena izvanredna situacija neće trajati duže od 3 mjeseca, te je realno pretpostaviti da u tom razdoblju banka koja počne

	koristiti zaštitni sloj kapitala neće biti u mogućnosti da za par mjeseci nadoknadi nedostajući kapital (bilo dokapitalizacijom ili smanjenjem rizične imovine).
Odgovor FBA:	Banka neće biti u obvezi sačinjavati Plan za očuvanje kapitala sukladno članku 42. Odluke o izračunavanju kapitala banaka tijekom cijelog razdoblja važenja ove odluke. Nakon isteka Odluke, banke će dostaviti plan za očuvanje kapitala na koji će Agencija dati suglasnost. Napominjemo da banka u tom razdoblju neće moći isplaćivati dobit ni varijabilne naknade sukladno članku 9. stavak (2) Odluke.
Područje:	PRIMJERI
Tema:	Primjer broj 1.
Broj pitanja:	50
Pitanje broj 1:	Klijent - pravna osoba je raspoređena u razinu kreditnog rizika 1. Na temelju Odluke o privremenim mjerama: a) banka klijentu odobrava moratorij iz članka 4. stavka 5) Odluke o privremenim mjerama b) po isteku navedenog moratorija banka klijentu odobrava jednu ili kombinaciju mjera iz članka 3 stavka 1) (modalitet otplate koji je primjeren otplatnim sposobnostima klijenta na temelju procjene urađene u procesu odobrenja). Klijent nema kašnjenje u materijalno značajnom iznosu prilikom otplate odobrene po modalitetu iz točke b) ovog primjera. Ostaje li klijent u klasi izloženosti 1 za čitavo razdoblje trajanja navedenog moratorija i mjera pod b) koje je banka odobrila nakon isteka moratorija?
Odgovor FBA:	Razumijevanje banke navedeno u Primjeru 1 je ispravno.
Tema:	Primjer broj 2.
Broj pitanja:	51
Pitanje broj 2:	Klijent - pravna osoba je raspoređena u razinu kreditnog rizika 1. Na osnovi odluke o privremenim mjerama: a) banka klijentu odobrava moratorij iz članka 3. stavak 1) a) b) po isteku navedenog moratorija banka klijentu odobrava jednu ili kombinaciju mjera iz članka 3. stavka 1) od točke b) do točke f) (modalitet otplate koji je primjeren otplatnim sposobnostima klijenta na temelju procjene urađene u procesu odobrenja) Prvo je pitanje je li uopće moguće napraviti ovu kombinaciju mjera? Ako da, ostaje li li klijent u klasi izloženosti 1 za čitavo razdoblje trajanja navedenog moratorija i

	navedenih mjera koje je banka odobrila nakon isteka moratorija, ukoliko klijent nema kašnjenje u materijalno značajnom iznosu?
Odgovor FBA:	Banka može odobriti klijentu prvo moratorij iz članka 4. stavka (5) Odluke za vrijeme trajanja stanja „Prirodne i druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine“. Tijekom trajanja moratorija iz članka 4. stavka (5) Odluke banka može klijentu pripremiti odgovarajući modalitet, u okviru kojeg kao jedna od mjera može biti odobren i moratorij iz članka 5. Odluke u najdužem trajanju od 6 mjeseci. Iznimno, moratorij iz članka 5., u razdoblju dok je na snazi Odluka, Banka može ugovoriti dva ili više puta, pod uvjetom da kumulativno ne smije prekoračiti maksimalni rok od 6 mjeseci (npr. dva moratorija u trajanju 3 mjeseca). Klijent za vrijeme trajanja moratorija ostaje u razini kreditnog rizika u kojoj je bio na dan 29. 2. 2020., a nakon što moratorij iz članka 5. Odluke istekne, proces raspoređivanja u razine kreditnog rizika teče sukladno članku 7. st. (3) – (5) Odluke (brojač dana kašnjenja u materijalno značajnom iznosu).
Tema:	Primjer broj 3.
Broj pitanja:	52
Pitanje banke:	Klijent - pravna osoba je raspoređena u razinu kreditnog rizika 1. Na temelju odluke o privremenim mjerama: banka klijentu odobrava jednu ili kombinaciju mjera iz članka 3 stavka 1) od točke b) do f), odnosno modalitet otplate koji je primjeren otplatnim sposobnostima klijenta na temelju procjene urađene u procesu odobrenja. Tijekom otplate kredita po naprijed ugovorenom modalitetu, klijentovo poslovanje se dalje pogoršava uslijed negativnih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem Covid-19. Klijent se ponovno obraća banci sa zahtjevom za odobrenje novog modaliteta otplate odnosno za izmjenu prethodno ugovorenog modaliteta. Banka odobrava klijentu novi modalitet otplate odnosno mijenja prethodno ugovoreni modalitet kako bi isti prilagodila pogoršanim okolnostima poslovanja Može li banka zadržati klijenta u razini kreditnog rizika 1 i nakon izmjene modaliteta otplate kao što je navedeno u točki b) iz ovog primjera? Koliko puta banka može mijenjati modalitet otplate, a da pri tome zadrži klijenta u razini kreditnog rizika 1?
Odgovor FBA:	Za vrijeme važenja Odluke, Banka može više puta modificirati izloženost, primjenjujući na istu pravila raspoređivanja u razine kreditnog rizika u skladu s člankom 7. st. (3) – (5) Odluke (brojač dana kašnjenja u materijalno značajnom iznosu). Nakon stupanja izvan snage Odluke, svaka naredna modifikacija se tretira u skladu s Odlukom o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka. Stav Agencije je da će banke veći broj modifikacija iz članka 6. Odluke ipak primjenjivati iznimno, a ne kao pravilo, s obzirom da je svrha moratorija iz članka 4.

	stavka (5) Odluke dati vrijeme banci i klijentu za analizu i naknadno ugovaranje primjerenog modaliteta.
Tema:	Primjer broj 4.
Broj pitanja:	53
Pitanje banke:	Može li banka odobriti klijentu-pravnoj osobi moratorij iz članka 4 stavka 5), a nakon isteka tog moratorija i moratorij iz članka 3. stavka 1) a)? Ukoliko je odgovor pozitivan, ostaje li klijent raspoređen u istu razinu kreditnog rizika u kojoj je bio na datum odobrenja prvog moratorija iz članka 4. sve do isteka drugog moratorija iz članka 1.?
Odgovor FBA:	Razumijevanje Banke je ispravno. Klijent ostaje u istoj razini kreditnog rizika sve do isteka drugog moratorija.